CHECKLISTS AND NOMENCLATURE NOTES

Ukrainian flora checklist. 8: Familles *Ebenaceae*, *Primulaceae* (Primulales, Angiosperms), and *Actinidiaceae*, *Ericaceae* (Ericales, Angiosperms)

Mykola M. FEDORONCHUK

Affiliation
M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Correspondence
Mykola Fedoronchuk, e-mail: m.fedoronchuk@ukr.net

Funding information
not support

Co-ordinating Editor
Ivan Moysiyenko

Data
Received: 29 August 2023
Revised: 22 November 2023
Accepted: 21 December 2023

e–ISSN 2308–9628

doi: 10.32999/ksu1990-553X/2023-19-4-1

ABSTRACT

Materials and methods: herbarium collections, literature data, field observations.
Nomenclature: POWO 2023.
Results: The order Primulales includes two families represented in Ukraine, *Ebenaceae* and *Primulaceae*. In the flora of Ukraine, the family *Ebenaceae* is represented by one genus, *Diospiros*. The family *Primulaceae* is represented by 13 genera (including those now included in *Lysimachia* s.l.: *Anagallis*, *Centunculus*, *Glaux*, *Naumburgia*), and 34 species and subspecies, one of which is known only from culture and sometimes escapes – *Cyclamen purpurascens* [*C. purpurascens* subsp. *purpurascens*], and one (*Primula farinosa*) is listed as extinct in the territory of Ukraine. The genus *Primula* includes *Cortusa*, which, according to molecular data, is phylogenetically rooted in *Primula* s.l. In Ukraine (the Carpathians), *Primula matthioli* (*Cortusa matthioli*) is represented by the typical subspecies *Primula matthioli* subsp. *matthioli*. A synonym of *Primula elatior* is *Primula poloninensis*. *Primula sibthorpii*, reported for the Mountain Crimea, turned out to be a synonym of the subspecies *Primula vulgaris* subsp. *rubra*, and *Primula acaulis*, which is considered widespread in Ukraine, is in fact a synonym of the typical subspecies *Primula vulgaris* subsp. *vulgaris*. The genus *Soldanella* includes four species, two of them have not been reported for Ukraine yet (*Soldanella angusta*, *Soldanella major*). In the order Ericales, there are two families in Ukraine: *Actinidiaceae* and *Ericaceae*. The family *Actinidiaceae* is represented by one genus *Actinidia* (three cultivated species). The *Ericaceae* family, accepted in a wide circumscription, includes 16 genera and 27 species, which previously were included in four families: *Ericaceae*, *Empetraceae*, *Monotropaceae* and *Pyrolaceae*. *Monotropa hypophegea* (≡ *Hipopithys hypophegea*) is treated as a synonym of *Monotropa hypopitys*. According to current data, *Bruckenthalia* is included in the genus *Erica*, *Loiseleuria* – in *Kalmia*, *Ledum* – in *Rhododendron*, *Oxycoccus* – in *Vaccinium*; accordingly, there were changes in the nomenclature of flora species of Ukraine: *Erica spiculifolia* (≡ *Bruckenthalia spiculifolia*); *Kalmia procumbens* (≡ *Loiseleuria procumbens* (L.) Desv.); *Vaccinium microcarpum* (≡ *Oxycoccus microcarpus*); *Vaccinium oxycoccos* L. (= *Oxycoccus palustris* Pers.). *Vaccinium gaultherioides* is recognized as a synonym of *Vaccinium uliginosum*, and *Vaccinium vitis-idaea* subsp. *minus*, as a synonym of *Vaccinium vitis-idaea* s. str.

KEYWORDS
biodiversity, annotated list, distribution, flora, Ukraine, *Anagallis, Andromeda, Androsace, Calluna, Centunculus, Chimaphila, Cyclamen, Empetrum, Erica, Glaux, Kalmia, Loiseleuria, Lysimachia, Moneses, Monotropa, Orthilia, Oxycoccus, Primula, Pyrola, Rhododendron, Soldanella, Trientalis, Vaccinium*

CITATION
Fedoronchuk, M.M. (2023). Ukrainian flora checklist. 8: Families *Ebenaceae*, *Primulaceae* (Primulales, Angiosperms), and *Actinidiaceae*, *Ericaceae* (Ericales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* 19(4): 341–357. doi: 10.32999/ksu1990-553X/2023-19-4-1

Вступ

Пропонована стаття продовжує серію публікацій про таксономічний склад й номенклатуру (чекліст) видів судинних рослин флори України: родин губоцвітих (*Lamiaceae* Martinov) (Fedoronchuk 2022a), бобових (*Fabaceae* Lindl.) (Fedoronchuk 2022b), зонтичних (*Apiaceae* Lindl.) та аралієвих (*Araliaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2022c), розових (*Rosaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2022d), гвоздичних (*Caryophyllaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2023a), товстолистих (*Crassulaceae* J.St.-Hil.), агрусових (*Grossulariaceae* DC.), столисникових (*Haloragaceae* R.Br.), ломикаменевих (*Saxifragaceae* Juss.), в'юнкових – *Convolvulaceae* Juss. s. l. (incl. *Cuscutaceae* Dumort.) та пасльонових (*Solanaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2023b), жимолостевих – *Caprifoliaceae* Juss. (incl. *Dipsacaceae* Juss., *Linnaeaceae* Barcklund, *Valerianaceae* Batsch), калинових – *Viburnaceae* Raf. (incl. *Adoxaceae* E.Mey., *Sambucaceae* Batsch. ex Borkh.), плакунових – *Lythraceae* J.St.-Hil. s. l. (incl. *Punicaceae* Bercht. & J.Presl, *Trapaceae* Dumort.), онагрових (*Onagraceae* Juss.) та миртових (*Myrtaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2023c). У цій статті наведено анотований список видів родин *Ebenaceae* Gürke і *Primulaceae* Batsch ex Borkh., що складають порядок Primulales Juss. ex Bercht. & J.Presl, 1820 (incl. *Ebenales* Engl., 1892) та родин *Actinidiaceae* Engl. & Gilg і *Ericaceae* Juss. порядку Ericales Bercht. & J.Presl.

Матеріали та методи дослідження

Базовою основою пропонованого списку видів родин *Ebenaceae*, *Primulaceae* *Actinidiaceae* та *Ericaceae* є номенклатурне зведення судинних рослин флори України (Mosyakin & Fedoronchuk 1999). Робота також базується на критичному аналізі таксономічного складу з опрацьованням гербарних колекцій, матеріалах польових досліджень, а також літератури з урахуванням нових узагальнених даних морфологічних та молекулярно-філогенетичних досліджень. У роботі також використані електронні ресурси з номенклатури видів. Оскільки пропонований варіант чеклісту названих родин поданий як стаття, то для кожного виду вказано його поширення, а в примітках (у разі потреби) – таксономічні, номенклатурні чи хорологічні коментарі. Назви родів та видів та їх синоніми (у круглих дужках) наведені за алфавітним порядком, а в квадратних дужках – альтернативно прийнятні назви (виділені жирним з курсивом). Зірочкою (*) позначені культивовані рослини, хрестиком (†) – імовірно зниклі, знаком (!) – здичавілі (втікачі з культури), знаком запитання (?) – види, наявність яких потребує підтвердження. Межі територій (ботаніко-географічні райони України) наведені за геоботанічним районуванням (Shelyag-Sosonko 1985), детальний аналіз якого зроблено в монографічній роботі В.П. Гелюти (Heluta 1989). Флористичне районування Українських Карпат наведено за В. І. Чопиком (Chopyk 1969). В окремих випадках вказані також більш конкретні місцезростання (зазначено адміністративні райони). Поширення видів на території України наведено за достовірними джерелами (флорами, визначниками, опублікованими науковими статтями в журналах ботанічного профілю, а також на основі опрацьованих нами гербарних матеріалів).

Результати досліджень та їх обговорення

Primulales

Порядок Primulales Juss. ex Bercht. & J.Presl у флорі України представлений двома родинами – *Ebenaceae* Gürke та *Primulaceae* Batsch ex Borkh.

Ebenaceae Gürke 1892, *nom. cons.*

Родина *Ebenaceae* Gürke нараховує три роди та понад 760 видів дерев і кущів, поширених в тропічних та субтропічних областях, в основному в Південно-Східній, Південній, Східній Азії, частково в Західній Азії (на захід до Передньої Азії і Закавказзя), а також в Північній (південь), Центральній і Південній Америці та Африці. У флорі України родина *Ebenaceae* представлена одним родом та трьома видами, що культивуються.

DIOSPYROS L. (*Ebenus* Rumph. ex Kuntze)

Близько 740 видів пантропічного поширення, з найбільшим різноманіттям в Індомалайській області. В Україні – три види, що культивуються (в основному на півдні) і частково дичавіють, відомих як хурма. Нині виведені нові морозостійкі сорти, що дозволяє культивувати хурму на присадибних ділянках і в північних районах країни.

***Diospyros kaki** L.f.

• У Криму, культивується в садах і парках.

*!**Diospyros lotus** L.

• По всій Україні, де культивується в садах і парках, іноді дичавіє поблизу місць культивування.

*!**Diospyros virginiana** L.

• На півдні країни і в Криму, де культивується в садах і парках, іноді дичавіє поблизу місць культивуваня; часто використовується як підщепа для виведення морозостійких сортів.

Primulaceae Batsch ex Borkh., 1797, *nom. cons.*

Родина *Primulaceae* Batsch ex Borkh. (в широкому трактуванні) є неоднорідним (політипічним) таксоном. За результатами проведеного філогенетичного аналізу, заснованого на дослідженнях послідовностей ДНК з генів хлоропластів atpB, ndhF і rbcL. та даних морфології (Källersjö *et al*. 2000) було запропоновано виділити в межах цієї групи чотири родини: *Maesaceae* Anderb., B. Ståhl & Källersjö, *Myrsinaceae* R.Br., *Primulaceae* Batsch ex Borkh та *Theophrastaceae* G.Don. Щоб усі виділені родини були монофілетичними, рід *Samolus* L. переведено до *Theophrastaceae*, а роди *Anagallis* L., *Asterolinon* Hoffmanns. & Link, *Glaux* Tourn. ex L., *Lysimachia* Tourn. ex L., *Pelletiera* A.St.-Hil. і *Trientalis* Ruppius ex L. – перенесені до *Myrsinaceae* (разом із родами *Ardisiandra* Hook.f., *Coris* L. та *Cyclamen* L.). Дж. Ревіл (Reveal 2012) також визнає самостійними родини *Maesaceae, Myrsinaceae, Primulaceae* s.str. та *Theophrastaceae* і додатково виділяє ще дві родини – *Lysimachiaceae* Juss. (куди включено близькі роди до *Lysimachia*) та *Samolaceae* Raf. За такого вузького розуміння родин представлені в Україні роди можуть бути розподілені в такі родини: *Myrsinaceae* (рід *Cyclamen*), *Lysimachiaceae* (роди: *Anagallis, Asterolinon, Centunculus* L., *Glaux, Hottonia* Boern. ex L., *Lysimachia, Trientalis*, більшість з яких нещодавно було запропоновано об’єднати (крім *Hottonia*) в *Lysimachia* s.l. (Manns & Anderberg 2009, POWO-2023); можливе також віднесення цієї групи до *Myrsinaceae* s.l.), *Samolaceae* (рід *Samolus* L.; можливе віднесення до *Theophrastaceae* s.l.) та *Primulaceae* s.str. (роди: *Androsace* L., *Cortusa* L., *Primula* L., *Soldanella* L.). Але з огляду на певну поки що невизначеність філогенетичних відносин у цій групі, вважаємо за доцільне широке розуміння родини *Primulaceae* (Mosyakin 2013), що є традиційним для вітчизняних ботаніків, яке також прийняте в системах Angiosperm Phylogeny Group (2009, 2016). В такому широкому розумінні родина *Primulaceae* нараховує 57 родів та майже 3260 видів трав’яних рослин, поширених в основному в гірських країнах помірної зони північної півкулі, рідше в тропіках та в південній півкулі. В Україні – 13 родів (включно з тими, частина з яких нині уключені до складу роду *Lysimachia* (*Anagallis, Centunculus, Glaux, Naumburgia* Moench), позначених нами в списку в квадратних дужках і виділених жирним шрифтом, як альтернативно прийнятні назви) та 34 види (разом з підвидами), один з видів яких відомий лише з культури і нерідко дичавіє, а один наводиться як зниклий з території України.

ANAGALLIS L. [***Lysimachia*** Tourn. ex L. s. l.]

Близько 30 видів, поширених в Європі, Африці, на півострові Мадагаскар, в Західній Азії та Південній Америці. В Україні – три види, з яких один, можливо, наводиться помилково.

Anagallis arvensis L. [***Lysimachia arvensis*** (L.) U.Manns & Anderb.] (*Anagallis phoenicea* Scop.)

• По всій території (включно з Кримом), як бур'ян. Крім типового різновиду, для України наводиться також var. **caerulea** (L.) Turland & Bergmeier [***Lysimachia arvensis*** (L.) U.Manns & Anderb. var. ***caerulea*** (L.) Turland & Bergmeier] (*Anagallis caerulea* L.; *Anagallis coerulea* Schreb., orth. var.; *Anagallis latifolia* L.) (POWO 2023).

Anagallis foemina Mill. [***Lysimachia foemina*** (Mill.) U.Manns & Anderb.] (*Anagallis arvensis* L. subsp. *foemina* (Mill.) Schinz & Thell.; *Anagallis caerulea* Schreb., nom. illeg.)

• В південно-західній частині та в Криму, як бур'ян.

?**Anagallis tenella** (L.) L. [***Lysimachia tenella*** L.]

• Наводиться (можливо помилково) за старими літературними даними (Schmalhausen 1897, цит. за Fedorov 1981) для Криму (м. Керч), які наразі не підтверджені новітніми зборами. Західноєвропейський вид.

ANDROSACE L.

Близько 170 видів, поширених в Голарктиці, в основному в Євразії, особливо в горах Центральної і Східної Азії, на Кавказі, в Альпах, а також в Північній та Південній Америці Вогняна Земля). В Україні – 6 видів.

Androsace bidentata K.Koch

• Наводиться для Криму (Алушта) (Golubev 1995), можливо як занесена рослина (природний ареал – Анатолія (Туреччина).

Androsace elongata L. [***Androsace elongata*** L. subsp. ***elongata***]

• В Лісостепу і Степу, рідше в Криму.

Androsace koso-poljanskii Ovcz. [***Androsace villosa*** L. subsp. ***koso-poljanskii*** (Ovcz.) Fed.]

• Харківська обл. (по рр. Вовча і Оскіл – притоках Сіверського Дінця), зрідка. Ендемік басейну р. Дону, елемент реліктової «гіссопової» флори. Вид уключено до

Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р., як «зникаючий» (Perelik 2021).

Androsace maxima L. [***Androsace maxima*** L. subsp. ***maxima***] (*Androsace maxima* L. subsp. *turczaninovii* (Freyn) Fed.; *Androsace turczaninowii* Freyn, ortho)

• В Степу, звичайно; в Криму, Лісостепу, зрідка; іноді як бур'ян заноситься по залізницях в північні райони. Зрідка в місцях зростання виду трапляються надзвичайно великі рослини (окол. мм. Маріуполля, Одеси).

Androsace septentrionalis L.

• В Лісостепу, рідше в Розточчі-Опіллі (м. Броди, Львівської обл.), Лівобережному Поліссі (Чернігівська обл., Ніжинський (кол. Батуринський) р-н, с. Слобідка).

Androsace taurica Ovcz. [***Androsace villosa*** L. subsp. ***taurica*** (Ovcz.) Fed.]

• У Гірському Криму, звичайно; наводиться також для окол. Севастополя (Seregin 2008). Кримський ендемік.

ASTEROLINON Hoffmanns & Link [***Lysimachia*** Tourn. ex L. s. l.]

Олiготипний рід (2 види), поширений в Середземноморській області, до Криму, Ірану і Східної Африки, який нині включають до роду ***Lysimachia*** Tourn. ex L. (Manns & Anderberg 2009, POWO-2023). В Україні – один вид.

Asterolinon linum-stellatum (L.) Duby [***Lysimachia linum-stellatum*** L.]

• У Криму (окол. Симеїза).

Centunculus L. [***Lysimachia*** Tourn. ex L. s. l.]

Оліготипний рід (3 види), поширений в Європі, Малій Азії, північній частині Південної Америки та в Північній Африці, який, як і попередній рід, нині уключають до роду ***Lysimachia*** (Manns & Anderberg 2009, POWO 2023). В Україні – один вид.

Centunculus minimus L. [***Lysimachia minima*** (L.) U.Manns & Anderb.] (*Anagallis minima* (L.) E.H.L.Krause)

• На Поліссі, в Лісостепу, Степу (південь: Херсонська обл., Чорноморський біосферний заповідник, Солоноозерна ділянка), зрідка.

Cyclamen L.

Близько 20 видів, поширених в Південній Європі, Північній Африці і Західній Азії, переважно в горах. В Україні – два види, один з яких в культурі.

Cyclamen coum Mill. [***Cyclamen coum*** Mill. subsp. ***coum***] (*Cyclamen kuznetzovii* Kotov & Czernowa)

• У Гірському Криму: масив Бурундук-кая, окол. с. Крехвове, Мелехове, Муромське, Некрасове, Пролом, Руське, Сінне (Білогірський р-н). Нещодавно було знайдено нову ценопопуляцію в балці Терен-Джилга (Зміїна) в околицях села Танкове Бахчисарайського району. Уключено до Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р., як «зникаючий» (Perelik 2021), Червоної книги Криму; охороняється в ботанічному заказнику «Кулабач».

*!**Cyclamen purpurascens** Mill. [**Cyclamen purpurascens** Mill. subsp. **purpurascens**] (*Cyclamen europaeum* L., nom. rej.)

• Культивується в садах і парках, нерідко дичавіє.

Glaux Tourn. ex L. [***Lysimachia*** Tourn. ex L. s. l.]

Монотипний рід, з єдиним видом, поширеним в помірній зоні північної півкулі, який, базуючись на даних молекулярної систематики, нещодавно уключено до роду ***Lysimachia*** (Banfi *et al*. 2005, POWO 2023).

Glaux maritima L. [***Lysimachia maritima*** (L.) Galasso, Banfi & Soldano]

• В південній частині Лісостепу і Степу, в Присивашші та в Криму (Південний берег Криму), рідко.

Hottonia Boern. ex L.

Оліготипний рід, з двома видами, один з яких поширений в Європі і Малій Азії, другий – в Північній Америці (центральна і східна частини США). В Україні – один вид.

Hottonia palustris L. (*Hottonia millefolium* Gilib., nom. illeg.)

• В мілководих водоймах і рівчаках на Поліссі, рідше в Лісостепу та в степовій зоні в заплавинах великих річок: Дністра, Дніпра та Сіверського Дінця.

Lysimachia Tourn. ex L. s. str.

Близько 60 видів, поширених в основному в помірній зоні північної півкулі. В Україні достовірно відомо 5 видів.

Lysimachia nemorum L.

• У Карпатах: майже у всіх районах (Chopyk & Fedoronchuk 2015).

Lysimachia nummularia L. (*Nummularia repens* Gilib., nom. illeg.)

• У Карпатах, рівнинних лісових і лісостепових районах, звичайно; в Криму, зрідка.

Lysimachia punctata L.

• У Карпатах (майже у всіх районах, у лісовій смузі (Chopyk & Fedoronchuk 2015)), на правобережжі Дніпра (в парках Хмельницької, Вінницької і Київської областей), дуже рідко.

Lysimachia verticiliaris Biehler (*Lysimachia punctata* L. var. *verticillata* Boiss.; *Lysimachia verticillata* M.Bieb., nom. superfl.)

• В Донецькому Лісостепу та в Криму (Гірський Крим, Південний берег Криму).

Lysimachia vulgaris L. (*Lysimachia paniculata* Gilib., nom. illeg.)

• По всій території; в Криму лише в передгір'ї; наводиться для окол. Севастополя (Seregin 2008).

• Раніше для Криму (Karnaukh & Kotov 1957, Fedorov 1981, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Yena 2012, Onyshchenko *et al*. 2022), на основі свідчення І.Ф. Шмальгаузена (Schmalhausen 1897, цит. за Fedorov 1981), який вивчав зразки в гербарії В.Г. Бессера, наводився ще один вид роду – ***Lysimachia dubia*** Sol. ex Willd. (1809, nom. illeg., non *Lysimachia dubia* Aiton, 1789), що зараз вважається синонімом північноамериканського виду **Lysimachia lanceolata** Walter (POWO 2023). Імовірно, що Шмальгаузен невірно процитував автора виду, оскільки найближче до Криму місцезростання виду описаного Айтоном (*Lysimachia dubia* Aiton) знаходиться в Анатолії (Туреччина) і Закавказзі і не виключено, що саме він міг бути занесений до Криму. Нових даних про цей вид в Криму немає.

NAUMBURGIA Moench [***Lysimachia*** Tourn. ex L. s. l.]

Монотипний рід (нині уключено до складу роду *Lysimachia* – POWO 2023), єдиний вид якого поширений по півночі Голарктики від Північної Америки до сходу Євразії.

Naumburgia thyrsiflora (L.) Rchb. [***Lysimachia thyrsiflora*** L.]

• На Поліссі, в Лісостепу, звичайно.

PRIMULA L.

Понад 520 видів, поширених по всій земній кулі, але головним чином в північній помірній зоні і альпійському поясі гір, переважно на Кавказі, в Гімалаях, в горах Західного Китаю і дуже рідко в горах тропіків. В Україні – 9 видів (разом з підвидами), з яких один вважається зниклим.

Primula elatior (L.) Hill [***Primula elatior*** (L.) Hill subsp. ***elatior***] (*Primula carpathica* Gris & Schrenk) Fuss; *Primula elatior* (L.) Hill subsp. *carpathica* (Gris & Schrenk) Nymann; *Primula elatior* (L.) Hill subvar. *carpathica* Gris & Schrenk; *Primula elatior* (L.) Hill subsp. *poloninensis* (Domin) Dostál; *Primula poloninensis* (Domin) Fed.; *Primula veris* L. var. *elatior* L.)

• У Карпатах, Передкарпатті, звичайно; в Західному Лісостепу, зрідка (Тернопільська, Хмельницька обл., до р. Збруч на сході).

†Primula farinosa L.

• Вперше для України вид був знайдений в 1961 р. в Закарпатті (Рахівський р-н, смт Ясіня, урочище Гереджівка) (Ziman 1964), але пізніше під впливом меліорації ця популяція зникла. Неодноразові спроби віднайти інші локалітети в Карпатах чи в суміжних регіонах були безуспішними. Найближчі місцезростання виду – в Чехії, Словаччині, Польщі і Румунії. Уключено до Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р., як «зниклий в природі» (Perelik 2021).

Primula halleri J.F.Gmel.

• У Карпатах, в субальпійському поясі: Свидовець (Драгобрат, Близниця, Герашеска), Чорногора (Петрос, Говерла), Чивчино-Гринявські та Мармароські (Нєнєска) гори (Chopyk & Fedoronchuk 2015). Уключено до Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р., як «рідкісний» (Perelik 2021).

Primula matthioli (L.) V.A.Richt. [***Primula matthioli*** (L.) V.A.Richt. subsp. ***matthioli***] (*Cortusa matthioli* L.)

• У Карпатах, дуже рідко: Закарпатська обл. (Рахівський р-н, с. Ясиня, Лазаципське лісництво, урочище Зимір); хребет Чорногора, Кукуль; Чивчино-Гринявські гори (хребет Хитанка, гора Томнатик) (Karnaukh & Kotov 1957, Anastasij et al. 1978, Kobiv et al. 2017, Chopyk & Fedoronchuk 2015); Чивчино-Мармароський масив, НПП «Черемоський», Кортузіанський водоспад (Hrebenshchikov & Pakhar 2019). Раніше для України вид наводився у складі роду *Cortusa* L., який західноєвропейськими ботаніками розглядався як монотипний рід (Ferguson 1972, Richards 2003) з широким євразійським ареалом: від Альп і Карпат до Далекого Сходу (Сахалін) і Гімалаїв. Для рослин, зокрема у східній частині ареалу, характерний надзвичайно широкий поліморфізм листкової пластинки і її опушення, що дало підставу описати в межах виду низку форм і варіацій, зокрема і видового рангу. Так, А.С. Лозинська (Losina-Losinskaya 1936) в монографічній обробці роду наводить вже 15 видів, шість із яких описано на основі відмінностей за формою краю листкової пластинки і характером опушення рослин, відмітивши при цьому, що у зоні перекриття їх ареалів має місце наявність перехідних форм, що затруднює їх ідентифікацію. Ан.А. Федоров (Fedorov 1981) наводить для роду не менше 10 видів, а для європейської частини колишнього СРСР (уключно з Карпатами) – один вид (*Cortusa matthioli* L.). Пізніше, за результатами молекулярних досліджень (секвенування нітронів *trnL* і *rpl16* ДНК хлоропластів) (Mast *et al*. 2001) та порівняння нуклеотидних послідовностей ITS-регіону ядерної ДНК (внутрішньої транскрибованої спейсерної ділянки ядерної рибосомальної ДНК (ITS-регіону) (Kovtonyk & Honcharov 2009) було встановлено, що рід *Cortusa* філогенетично вкорінений у роді *Primula*, що стало підставою розглядати його нині у складі останнього. На основі проведених цих молекулярних досліджень і вивчення скульптури поверхні насінин видів секції *Cortusoides* Balf.f. роду *Primula* та видів роду *Cortusa* (Kovtonyuk 1999, 2011) було запропоновано розглядати види *Cortusa* у ранзі підвидів *Primula matthioli* у складі окремої підсекції *Cortusa* (L.) Kovt. секції *Cortusoides*, оскільки за морфологією рослини вони все таки дещо відрізняються від типових *Primula* (тичинкові нитки при основі з'єднані перетинкою в кільце, тоді як у роді *Primula* тичинкові нитки незрослі, а квітки у видів останнього можуть бути як гетеростильними (коротко- і довгостовпчиковими) так і гомостильними, а у *Cortusa* вони завжди гомостильні (Kovtonyuk 2013). Нині у межах виду *P. matthioli* виділено 11 підвидів, які раніше були описані як його форми, різновиди чи окремі види (POWO 2023). Для України (Карпати) вид наводився як типовий (Karnaukh & Kotov 1957, Fedorov 1981, Prokudin 1987, Anastasij *et al.* 1978, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Chopyk & Fedoronchuk 2015), у ранзі двох підвидів: *Cortusa matthioli* subsp. *pubens* (Schott, Nyman & Kotschy) Jáv. та *C. matthioli* subsp. *sibirica* (Anarz.) E.I.Nyárády (Kobiv 1999, 2012), чи як типовий вид і підвид *Primula matthioli* (L.) V.A.Rich. subsp. *pubens* (Schott, Nyman & Kotschy) Kovt. (POWO 2023). Останній в Карпатах цитується лише для Чорногори, де зростає на силікатному субстраті (пісковикових скелях), натомість популяції типового підвиду (або які наводяться як subsp. *sibirica*), трапляються значно частіше, відмічені тільки на карбонатних субстратах. За наявним гербарним матеріалом, який був нам доступний, морфологічних відмінностей між рослинами цих підвидів не вдалося відмітити, а генетичні дослідження «силікатних» і «карбонатних» популяцій з Карпат на сьогодні не відомі. Але, як відзначає Ю.П. Юдін (Yudin 1963), у *Primula* (*Cortusa*) *matthioli* (як і у інших видів карбонатного реліктового комплексу) можуть бути виявлені значні відхилення від основного типу, що іноді наближаються за значимістю до видових ознак, але ці відхилення не є достатніми для фіксації цих форм як певних таксономічних одиниць. Тому на даний час ми наводимо цей таксон як типовий вид (підвид). Наразі він уключений під назвою *Cortusa matthioli* L. subsp. *pubens* (Schott, Nyman & Kotschy) Jáv. до Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р., як «зникаючий», оскільки наводився лише для одного місцезростання (гора Говерла) (Perelik 2021), але який, можливо, слід виключити з даного переліку, якщо не будуть виявлені відмінності між рослинами інших популяцій.

Primula minima L.

• У Карпатах, в субальпійському і альпійському поясах: масиви Чорногора (гори Петрос, Ребра, Шпиці, Туркул, Гутин-Томнатик, Піп-Іван) та Мармароські гори (Chopyk & Fedoronchuk 2015). Уключено до Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р., як «рідкісний» (Perelik 2021).

Primula veris L.

В Україні вид *Primula veris* представлений двома підвидами:

a. **Primula veris** L. subsp. **macrocalyx** (Bunge) Lüdi (*Primula macrocalyx* Bunge; *Primula officinalis* (L.) Hill var. *macrocalyx* (Bunge) K.Koch)

• У Криму (передгір'я і яйли). А.В. Єна (Yena 2012) для Криму замість даного підвиду помилково наводить *Primula veris* L. subsp. *intermedia* Hricak, назва якого є незаконною (nom. illeg.).

b. **Primula veris** L. subsp. **veris** (*Primula officinalis* (L.) Hill; *Primula veris* L. var. *officinalis* L.)

• В Передкарпатті, зрідка; в Степу (північ). Наводиться також для Лівобережного Полісся: Чернігівська обл., Семенівський р-н, сс. Миколаївка, Тимоновичі, Угли, смт Семенівка (Buzunko & Danko 2023) та Лівобережного Лісостепу: Сумська обл., Тростянецький р-н, ст. Бакирівка; Конотопський р-н, с. Савойське (Panchenko 2023).

Primula vulgaris Huds.

Primula vulgaris в Україні представлений двома підвидами:

a. **Primula vulgaris** Huds. subsp. **rubra** (Sm.) Arcang. (*Primula acaulis* (L.) Hill subsp. *rubra* (Sm.) Greuter & Burdet; *Primula acaulis* (L.) Hill var. *rubra* Sm.; *Primula komarovii* Losinsk.; *Primula sibthorpii* Hoffmanns.; *Primula veris* L. var. *rubra* Sm.; *Primula vulgaris* Huds. subsp. *komarovii* (Losinsk.) Fed.; *Primula vulgaris* Huds. subsp. *sibthorpii* (Hoffmgg.) Sm. & Forrest)

• У Гірському Криму, зрідка; наводиться також для окол. Севастополя (Seregin 2008), як *Primula vulgaris* Huds. (*Primula komarovii* Losinsk.; *Primula sibthorpii* Hoffmanns.). Від типового підвиду відрізняється забарвленням віночка: рожевий, червоний або білий (у типового – світло-жовтий з помаранчевими плямами у зіві). Раніше для України таксон наводився під назвою *P. sibthorpii* Hoffmanns (Karnaukh & Kotov 1957, Prokudin 1987, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Onyshchenko *et al*. 2022).

b. **Primula vulgaris** Huds. subsp. **vulgaris** (*Primula acaulis* (L.) Hill; *Primula minima* Hablitz, nom. illeg.; *Primula odorata* Gilib., nom. illeg. *Primula veris* L. var. *acaulis* L.)

• У Карпатах (у всіх районах, від передгір'я до верхньої межі лісу (Chopyk & Fedoronchuk 2015)), на Поліссі (зрідка: окол. Житомира, Коростишева); в Криму, звичайно. Таксон раніше (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) наводився як *Primula acaulis* (L.) Hill, що є синонімом типового підвиду *Primula vulgaris.*

SAMOLUS L.

Близько 15 видів, поширених в основному в Північній і Південній Америці, Мексиці, Австралії і Південній Африці. В Україні – один вид.

Samolus valerandi L.

• На півдні Степу, в Причорномор'ї (Одеська, Миколаївська, Херсонська обл.) та на півдні Криму.

SOLDANELLA L.

Близько 16 видів, поширених в горах Європи (Альпи, Карпати, Піренії). В Україні (Карпати) – 4 види. Як вважає монограф роду – Чжан Лі-Бін (Zhang 2002), найнадійнішою діагностичною ознакою на видому рівні у роді *Soldanella* є морфологія залозистих волосків на черешках листків рослин.

Soldanella angusta Li Bing Zhang

• У Карпатах. Нещодавно описаний вид (Zhang 2002). Від усіх інших видів роду, зокрема, близьких до *S. montana* Willd., відрізняється найдовшими, але тонкими буруватими залозистими волосками на черешках листків (звідси і назва виду) – 0,38 – 0,56 мм завдовжки і 0, 02–0, 04 мм завширшки (у *S. montana* – 0,05– 0,18 мм завдовжки і 0,26–0, 04 мм завширшки). Ендемік Північних і Східних Карпат (Румунія, Україна), ареал якого простягається від гори Харгіта (Румунія), далі на північ вздовж Східних Карпат до українсько-польського кордону. За молекулярними даними (ITS послідовностями) *S. angusta* ідентична *S. marmarossiensis* Klášt. і *S. rugosa* Li Bing Zhang (Румунія), але відрізняється від *S. montana* Willd. в двох послідовностях нуклеотидів, а від *S. oreodoxa* Li Bing Zhang (ендемік Східної Трансильванії, Румунія) – в одному положенні нуклеотиду. Проте в аналізі AFLP *S. angusta* тісно пов'язана з *S. montana*, але клада, що включає ці два види, не була добре підтримана (Zhang *et al*. 2001).

Soldanella hungarica Simonk. (*Soldanella montana* Willd. subsp. *hungarica* (Simonk.) Luedi; *Soldanella montana* Willd. var. *minor* Borbás; *Soldanella pseudomontana* F.K.Mey.)

• У Карпатах (субальпійський і альпійський пояси: хр. Чорногора, гори Говерла, Пожижевська, Гутин-Томнатик, хр. Свидовець, г. Піп Іван Мармароський), звичайно. Ендемік Східних Карпат (Румунія, Україна) (POWO 2023). Проте Чжан Лі-Бін (Zhang 2002) *S. hungarica* вважає ендеміком лише Південних Карпат (Румунія) і для України не вказує.

?**Soldanella major** (Neilr.) Vierh. (*Soldanella hungarica* Simonk. subsp. *major* (Neirh.) Pawł.; *Soldanella montana* Willd. var. *major* (Neirh.) Lüdi; *Soldanella stiriaca* F.R.Mey., nom. superfl.)

• Наводиться для Карпат (POWO 2023). Вид з широким європейським ареалом (Піренеї, Альпи, Балкани, Карпати). Для *S. major* Чжан Лі-Бін (Zhang 2002) вказує дещо вужчий ареал (Альпи і Південно-Західні Карпати), який в Україну не заходить. Один з найбільш критичних видів в роді *Soldanella*. Вперше цей таксон згадує Clusius (1601) як « Soldanella alpina major » (цит. за Kress 1993) і описаний у ранзі різновиду А. Нейлрейхом (Neilreich 1851), а пізніше піднятий до рангу виду Ф. Вірхаппером (Vierhapper 1904). Але, як зауважує Чжан Лі-Бін (Zhang 2002), *S. major* у розумінні Вірхаппера включає цілу низку видів (*S. angusta* Li Bing Zhang, *S. chrysosticta* Kress, *S. hungarica* Simonk. (s. str.), *S. major* (Neilr.) Vierh. (s. str.), *S. marmarossiensis* Klášt., *S. oreodoxa* Li Bing Zhang та *S. rhodopaea* F.K.Mey.), які визнає Чжан Лі-Бін. Пізніше Ф. Вірхаппер (Vierhapper 1926) відмовився від *S. major* і весь гербарний матеріал цього таксону включив до *S. hungarica* (s. l.), якому С. Павловська (Pawłowska 1963) надала підвидовий статус (*S. hungarica* ssp. *major* (Neilr.) Pawł.). Таке розуміння цього таксону було прийнято багатьма іншими авторами (Pawłowska 1972, Meusel *et al*. 1978, Kress 1984, 1995). Проте підвид *S. hungarica* subsp. *major* в розумінні Павловської також є неоднорідним і містить майже всі таксони *S. major* s. l. у трактуванні Вірхаппера. Розділення *S. hungarica* s. l. в Альпах і Карпатах, як це зробив, наприклад А. Кресс (Kress 1995) на дві частини (підвиди): *S. hungarica* subsp. *major* (Альпи) та *S. hungarica* subsp. *hungarica* (Карпати), є більш правильним рішенням для цієї групи. Проте Чжан Лі-Бін (Zhang 2002) вважає недоцільним визнавати в межах виду *S. hungarica* двох підвидів. Морфологія залозистих волосків на черешках листків, які він вважає найбільш надійною ознакою для розмежування видів у роді *Soldanella,* є дуже подібною в альпійських і карпатських рослин, про що вказує також і А. Kress (Kress 1993). Тому *S. hungarica* s. l. (у широкому трактуванні) в Альпах і в Південно-Західних Карпатах доцільно, на його думку, трактувати як один вид (*S. major*) без поділу на підвиди, а рослини з цієї групи в Південних Карпатах визнати як *S. hungarica* s. str. (у вузькому трактуванні), що підтверджується також молекулярними даними (Zhang *et al*. 2001).

Soldanella montana Willd.

• У Карпатах (субальпійські луки), звичайно. Гірський вид з широким ареалом (Австрія, Болгарія, Чехія, Словаччина, Німеччина, Італія, Польща, Румунія, Україна) (POWO 2023). Монограф роду Чжан Лі-Бін (Zhang 2002) для *S. major* вказує значно вужчий ареал (важає ендеміком лише Північно-Східних Альп: Австрія, Німеччина) і для України не наводить. Від *S. angusta*, як вже згадувалося, відрізняється значно коротшими залозистими волосками на черешках листків.

• Для України (Карпати) Чжан Лі-Бін (Zhang 2002) наводить також **Soldanella marmarossiensis** Klášt., як ендемік Татр і Східних Карпат (Польща, Словаччина, Румунія, Україна), який ми в попередньому виданні Чеклісту (Mosyakin & Fedoroncuk 1999) помилково визнали за синонім *Soldanella hungarica* Simonk. Насправді, як зараз встановлено (POWO 2023), *S. marmarossiensis* є синонімом зовсім іншого виду – *Soldanella haretii* Grint. (Словаччина, Польща, Румунія), який в Україну не заходить.

TRIENTALIS Ruppius ex L. [***Lysimachia*** Tourn. ex L. s. l.]

Оліготипний рід (4 види) в холодних і помірних зонах північної півкулі, який в останній час включають до роду *Lysimachia* Tourn. ex L. В Україні – один вид.

Trientalis europaea L. [***Lysimachia europaea*** (L.) U.Manns & Anderb.] (*Trientalis alsiniflora* Gilib., nom. illeg.).

• У Карпатах і на Поліссі, звичайно; в Лісостепу, зрідка.

Ericales

Порядок Ericales Bercht. & J.Presl, 1820 в Україні представлений двома родинами – *Actinidiaceae* Engl. & Gilg та *Ericaceae* Durande (Mosyakin 2013).

Actinidiaceae Engl. & Gilg, 1924, *nom. cons.*

Тривалий час вважалося, що родина *Actinidiaceae* Engl. & Gilg належить до порядку Theales Bercht. & J.Presl, який, як пізніше виявилося, не є монофілетичним. Але нещодавно отриманими результатами молекулярно-філогенетичних досліджень було показано, що *Actinidiaceae* слід відносити до ерикоїдної *клади*, монофілетичної групи, що складається з таких родин, як *Ericaceae* Durande, *Cyrillaceae* Lindl., *Clethraceae* Klotzsch, *Sarraceniaceae* Dumort. і *Roridulaceae* Martinov (Schönenberger et al. 2005).

Родина *Actinidiaceae* уключає три роди і близько 360 видів, поширених в основному у тропічних і субтропічних областях Східної Азії і тропічній Центральній та Південній Америці, декілька видів зростають в Австралії. В Україні родина представлена одним родом *Actinidia* Lindl., що культивується.

ACTINIDIA Lindl.

Близько 55 видів, поширених головним чином в Китаї і Японії, рідше на Далекому Сході – Сахаліні, Амурській області, Усурійському краї, в помірній зоні Гімалаїв та в Індокитаї. В Україні – три види, що культивуються.

***Actinidia arguta** (Siebold. & Zucc.) Planch. ex Miq. (*Trochostigma arguta* (Siebold. & Zucc.)

• Культивується як цінна вітаміноносна і декоративна рослина. Поліморфний вид, для якого характерна значна мінливість за формою і розмірами плодів. В культурі представлений багатьма цінними сортами.

*!**Actinidia chinensis** Planch

• Культивується як цінна плодова рослина з великими плодами, які називають ківі (у *A. arguta* і *A. kolomikta* (Maxim.) Maxim. плоди значно менші, величиною з агрус). Найбільш відомим в культурі є рідновид **Actinidia chinensis** Planch var. **deliciosa** (A.Chev.) A.Chev.

***Actinidia kolomikta** (Maxim.) Maxim. (*Kalomikta mandshrica* Regel, nom. superfl.; *Prunus kolomikta* Maxim.; *Trochostigma kolomikta* (Maxim. & Rupr.) Rupr.)

• Культивується як цінна плодова і декоративна рослина. Найпоширеніший вид актинідії.

Ericaceae Durande
(incl. *Empetraceae*, *Monotropaceae*, *Pyrolaceae*, *Vacciniaceae*, etc.)

Вересові (*Ericaceae* Durande) – велика за обсягом родина рослин порядку Ericales Bercht. & J.Presl з групи айстеридів, що складається переважно з кальцефобних рослин, нездатних рости на лужних ґрунтах (Kron *et al*. 2002a). Більшість представників *Ericaceae* зростають в районах помірного поясу, проте родина містить також багато тропічних видів. Систематика родини неодноразово переглядалася і удосконювалася. Деякими дослідниками з *Ericaceae*, як окремі родини, виділялися *Empetraceae* Hook. & Lindl., *Monotropaceae* Nutt., *Pyrolaceae* Lindl., *Vacciniaceae* DC. ex Perleb та ін. (всього 26 родин), які зараз входять до її складу. В Україні – 16 родів та 27 видів, які раніше (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) уключалися до чотирьох родин: *Ericaceae* (*Andromeda* L., *Arbutus* L., *Arctostaphylos* Adans., *Arctous* Nied., *Erica* Tourn. ex L. (= *Bruckenthalia* Rchb.), *Calluna* Salisb., *Chamaedaphne* Moench, *Kalmia* L. (*Loiseleuria* Desv.), *Rhododemdron* L. (= *Ledum* Ruppius ex L.), *Vaccinium* L. (= *Oxycoccus* Hill)), *Empetraceae* Hook. & Lindl. (*Empetrum* Tourn. ex L.), *Monotropaceae* Nutt. (*Monotropa* L.) та *Pyrolaceae* Lindl. (*Chimaphila* Pursh, *Moneses* Salisb. ex Gray, *Orthilia* Raf., *Pyrola* L.).

Нижче наводимо роди і види, які нині уключені до складу родини *Ericaceae* – у широкому розумінні, як, зокрема, у системах А.Л. Тахтаджяна (Takhtajan 2009) та Дж. Ревіла (Reveal 2012), в алфавітному порядку, незалежно від того, у яких родинах вони раніше наводилися у вітчизняних флористичних зведеннях.

ANDROMEDA L.

Монотипний рід, поширений в північному помірному і холодному поясах західної і східної півкулі.

Andromeda polifolia L. (*Andromeda rosmarinifolia* Gilib., nom. illeg.)

• На оліготофних сфагнових болотах в Карпатах (Чорногора, окол. Верховини; хр. Ґоргани; Ворохта, Микуличин; Свидовець, Ясиня; Чивчинські гори), Передкарпатті (Вигодський р-н, Новоселиця; Рожнятівський р-н, Верхній Струтинь) (Chopyk & Fedoronchuk 2015), Розточчі Опіллі, на Поліссі (частіше в північній частині і рідше в південній) (Prokudin 1987).

ARBUTUS L.

Близько 12 видів, поширених в Північній і Центральній Америці, Середземномор'ї, на Канарських островах, острові Мадейра та інших місцях. В Україні – два види, з яких один в культурі.

Arbutus andrachne L.

• У Криму, на приморських скелях: західна часина Південного узбережжя Криму – від Західного Чорноморського узбережжя (мис Айя, Батилиман) до г. Кастель (південна окраїна Алушти); а також культивують у парках на Південному березі Криму. Реліктовий середземноморський вид на північній межі ареалу. Єдине вічнозелене листяне дерево в Україні. Уключено до Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р., як «рідкісний» (Perelik 2021).

*__Arbutus unego__ L.

• У Криму (Південний берег Криму), де культивується в садах і парках, як декоративне дерево зі зморщеною сірою корою, яка не злущується, як у *A. andrachne* з червонуватою корою.

ARCTOSTAPHYLOS Adans.

Понад 70 видів, поширених в Європі, Північній Азії, Північній і Центральній (гори) Америці. В Україні – один вид.

Arctostaphylos uva-ursi (L.) Spreng. (*Arbutus acerba* Gilib., nom. illeg.; *Arbutus officinalis* Boiss.; *Arbutus uva-ursi* L.; *Uva-ursi procumbebs* Moench)

• На Поліссі, зрідка.

ARCTOUS Nied.

• Оліготипний рід з трьома видами, поширеними в північних районах Європи, Північної, Східної і Середньої Азії і Північної Америки. В Україні – один вид.

?**Arctous alpina** (L.) Nied. (*Arbutus alpina* L.; *Arctostaphylos alpina* (L.) Spreng.; *Uva-ursi alpina* (L.) Gray)

• Наводиться для Карпат (Vinogradova 1981), але потребує підтвердження.

CALLUNA Salisb.

Монотипний рід, поширений в тундровому і гірсько-тундровому поясі Скандинавії, на півночі європейської частини Російської Федерації і Гренландії, в лісовій і гірсько-лісовій зоні Євразії та в горах Північної Африки і на Азорських островах.

Calluna vulgaris (L.) Hull

• В лісових і на півночі лісостепових районах.

CHAMAEDAPHNE Moench

Монотипний циркумполярний рід.

Chamaedaphne calyculata (L.) Moench (*Andromeda calyculata* L.; *Cassandra calyculata* (L.) D.Don.; *Lionia calyculata* (L.) Rchb.)

• На Правобережному Поліссі, дуже рідко. Вид раніше був відомий з Волинської, Рівненської (окол. м. Сарни; болото Сира Погоня між с. Єльне Клесівського р-ну і с. Вежиця Рокитнянського р-у) та Житомирської (Олевський р-н, с. Озеряни, Озерянське болото; окол. Новоград-Волинського; Овруцький р-н, с. Гладковичі) областей, але в деяких місцях ці дані вже не підтверджуються. Гляціальний плейстоценовий релікт з диз'юнктивним ареалом. В Україні знаходиться на південній межі поширення. Уключено Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р., як «вразливий» (Perelik 2021).

CHIMAPHILA Pursh

Невеликий за обсягом рід, що включає 5 видів, поширених в помірній зоні північної півкулі, частково в субтропіках Японії. В Україні один вид.

Chimaphila umbellata (L.) W.Barton (*Pyrola frutescens* Gilib., nom. illeg.; *Pyrola umbellata* L.)

• В Розточчі-Опіллі, на Поліссі, в борах Середнього Придніпров'я, Лівобережному та Донецькому (північна частина, по р. Сіверський Дінець) Лісостепу та в Гірському Криму (Сімферопольський р-н, с. Перевальне). Наводиться також для Українських Карпат.

EMPETRUM Tourn. ex L.

4 види, два з яких поширені в Північній Америці, один – на півдні Південної Америки, а *E. nigrum* L. має широкий циркумполярний ареал і заходить в Україну.

Empetrum nigrum L. [***Empetrum nigrum*** L. subsp. ***nigrum***] (*Empetrum hermaphroditum* Hagerup; *Empetrum nigrum* L. subsp. *hermaphroditum* (Hagerup) Böcher; *Empetrum procumbens* Gilib., nom. illeg.)

• У Карпатах, звичайно; Передкарпатті, рідко (Тернопільська обл., м. Кременець). У вітчизняній літературі вид наводився під двома назвами: *Empetrum nigrum* L. (як звичайний вид в Карпатах) та *Empetrum hermaphroditum* Hagerup (Закарпатська обл., Тячівський р-н, с. Велика Уголька). Ознаки, за якими два види розрізняли (квітки одностатеві чи двостатеві, розміри тичинкових ниток, листки еліптичні чи вузькоеліптичні, щільно чи рихло притиснуті до землі стебла) не є витриманими і вкладаються в діапазон мінливості типового підвиду *Empetrum nigrum.*

ERICA Tour. ex L. (*Bruckenthalia* Rchb.)

Близько 840 видів, поширених в основному в Африці, частково Середземномор'ї та Західній (Приатлантичній) Європі. В Україні – один вид.

Erica spiculifolia Salisb. (*Bruckenthalia spiculifolia* (Salisb.) Rchb.; *Erica bruckenthalia* (Baumg.) Spreng.; *Erica transsilvanica* Willd. ex Klotzsch; *Menziesia bruckenthalia* Baumg.)

• У Карпатах. В літературі наводиться під назвою *Bruckenthalia spiculifolia* (Salisb.) Rchb. для Сколівських Бескидів: знайдено на північно-східному відрозі хребта Зелемінь, який простягається від гори Плішка до центра с. Кам'янка Сколівського району Львівської області, де зростає в середньому лісовому (букових лісів) поясі на висоті 880-000 м н. р. м. в місцині Старе поле на післялісових і перелогових луках (Tkachyk 1997). Європейсько-малоазійський вид з диз'юнктивним ареалом. В Європі зростає на Балканах (Греція, країни колишньої Югославії), в Болгарії та Румунії, де відомі місцезростання неподалік українсько-румунського кордону. Імовірно, що вид може бути знайдений також в пограничних з Румунією районах, зокрема, в Чивчинах.

KALMIA L. (*Azalea* L., nom. rej.; *Loiseleuria* Desv.)

Близько 10 видів, вісім з яких поширені в Північній Америці, один – на Кубі, а *Kalmia procumbens* (L.) Gift, Kron & P.F.Stevens ex Galasso, Banfi & F.Conti є арктоальпійським видом, з циркумполярним поширенням в північній півкулі, зокрема і в Україні.

Kalmia procumbens (L.) Gift, Kron & P.F.Stevens ex Galasso, Banfi & F.Conti (*Azalea procumbens* L.; *Loiseleuria procumbens* (L.) Desv.)

• У Карпатах (субальпійський та альпійський пояси Чорногори: гори Бербенеска, Говерла, Петрос, Піп Іван, Шпиці та ін.); наводиться також для Свидовця та Мармароських Альп, але конкретні вказівки відсутні. Раніше у вітчизняних флористичних працях вид наводився під назвою *Loiseleuria procumbens* (L.) Desv., але за результатами нових морфологічних та молекулярно-філогенетичних досліджень, що базуються на кладистичному аналізі нуклеотидних послідовностей гена *rbcL*, кодованого хлоропластом і внутрішніх транскрибованих спейсерів ядерної рибосоми + 5,8s-області, нині його включають до складу роду *Kalmia* L. (Kron 1997, Kron & King 1996, Kron *et al*. 2002b, Stevens *et al*. 2004, Gillespie & Kron 2010 тощо). Уключено до Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р., як «рідкісний» (Perelik 2021).

MONESES Salisb. ex Gray

Монотипний рід, поширений в помірній зоні північної півкулі і Арктичній області.

Moneses uniflora (L.) A.Gray

• У Карпатах, Передкарпатті, рідше на Розточчі і Волинському Поліссі, ще рідше на Житомирському і Чернігівському Поліссі та в Гірському Криму.

MONOTROPA L. (*Hypopitys* Hill)

4 види, поширених в Центральній, Північній та Південній Америці (північ), Південно-Східній Азії та Євразії. В Україні – один вид.

Monotropa hypopitys L. (*Hypopitys hypophegea* (Wallr.) G.Don; *Hypopitys monotropa* Crantz; *Hypopitys monotropa* Crantz subsp. *hypophegea* (Wallr.) Tzvelev; *Monotropa fragrans* Gilib., nom. illeg.; *Monotropa hypophegea* Wallr.; *Orobanche hypopitys* (L.) Hill)

• У Карпатах, Передкарпатті, Розточчі-Опіллі, на Поліссі, в Лісостепу і Степу (по рр. Сіверський Дінець, Оскол, Самара) та в Гірському Криму; наводиться також для окол. Севастополя (Seregin 2008). Раніше для України (Barbarych 1957, Prokudin 1987) вид наводився як *Hipopithys monotropa* Crantz. Рослини дуже варіюють за опушенням, тому немає достатніх підстав виділяти *Monotropa hypophegea* Wallr. (*Hypopitys hypophegea* (Wallr.) G.Don) як зовсім голі рослини (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) за окремий вид, який ніякими іншими ознаками від опушених не відрізняється.

ORTHILIA Raf. (*Ramischia* Opiz)

Оліготипний рід, включає два види, поширених в Євразії, Арктиці і Сибіру. В Україні – один вид.

Orthilia secunda (L.) House (*Pyrola secunda* L.; *Ramischia secunda* (L.) Garcke)

• У Карпатах, Передкарпатті, Розточчі-Опіллі, Поліссі, Лісостепу та в Гірському Криму.

PYROLA L.

Понад 40 видів, поширених здебільшого в помірній зоні північної півкулі; деякі види заходять також в Арктику. В Україні – 5 видів.

Pyrola carpatica Holub & Křisa

• У Карпатах (субальпійський і альпійський пояси: Свидовець, г. Близиця; Говерла), рідко. Від близького *Pyrola rotundifolia* L. відрізняється тупими на верхівці частками чашечки та еліптичними або довгастими прикореневими листками (а не округлими, як у *P. rotundifolia*).

Pyrola chlorantha Sw.

• В Передкарпатті, Розточчі-Опіллі, на Поліссі, в Лісостепу і Гірському Криму.

Pyrola media Sw.

• В Передкарпатті, на Поліссі, в Західному Лісостепу і Гірському Криму, дуже рідко.

Pyrola minor L.

• У Карпатах, Передкарпатті, Розточчі-Опіллі, на Поліссі, в Лісостепу, Гірському Криму.

Pyrola rotundifolia L. [***Pyrola rotundifolia*** L. subsp. ***rotundifolia***]

• У Карпатах, Передкарпатті, Розточчі-Опіллі, на Поліссі, в Лісостепу, Гірському Криму.

RHODODENDRON L. (*Ledum* Ruppius ex L.)

Близько 1100 видів, поширених в основному в помірній зоні північної півкулі. В Україні – три види, один з яких раніше уключався до складу роду *Ledum* Ruppius ex L.

Rhododendron kotschyi Simonk. (*Rhododendron myrtifolium* Schott & Kotschy)

• У Карпатах (субальпійські і альпійські луки, місцями між заростями жерепу на висоті 1345–2050 м н.р.м.: Боржави, Свидовець, Чорногора, Мармароські Альпи (Chopyk & Fedoronchuk 2015). Уключено до Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р. як «неоцінений» (Perelik 2021).

Rhododendron luteum Sweet (*Azalea pontica* L.; *Rhododendron flavum* (Hoffmans.) G.Don, nom. illeg.; *Rhododendron polessicum* Kotov)

• Західне Полісся: Рівненська обл. (північний-схід), Житомирська обл. (північний-захід).

Rhododendron tomentosum Harmaja (*Ledum palustre* L.)

• На Поліссі (в північній частині часто, в південній – рідше), Передкарпатті і Карпатах, зрідка. В Україні вид раніше наводився як *Ledum palustre* L.).

VACCINIUM L. (*Oxycoccus* Hill; *Rhodococcum* (Rupr.) Avrorin)

Від 440 до 500 видів, поширених в Європі, Азії, Африці, Північній та Південній Америці. До роду *Vaccinium* уключено також *Rhodococcum* (Rupr.) Avrorin та *Oxycoccus* Hill. Останній нині розглядається як окремий підрід, з небагатьма видами (вічнозелені сланкі кущики, з чотирироздільною чашечкою і віночком). Всі інші види входять до складу типового підроду *Vaccinium* (листопадні кущі або кущики, у яких частина видів можуть бути вічнозеленими; чашечка зростається із зав'яззю; віночок зрослопелюстковий). В Україні – 5 видів.

Vaccinium microcarpum (Turcz. ex Rupr.) Schmalh. (*Oxycoccus microcarpus* Turcz. ex Rupr.; *Oxycoccus palutris* Pers. subsp. *microcarpum* (Turcz. ex Rupr.) Nyman)

• У Карпатах (Ґоргани, Свидовець, Чорногора, Чивчино-Гринявські гори, Мармароські Альпи) (Chopyk & Fedoronchuk 2015) і Західному Поліссі, дуже рідко. Вид раніше наводився як *Oxycoccus microcarpus* Turcz. ex Rupr. Уключено до Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р. як «вразливий» (Perelik 2021).

Vaccinium myrtillus L. [***Vaccinium myrtillus*** L. subsp. ***myrtillus***] (*Vitis-idaea myrtillus* Moench)

• У Карпатах (звичайно у всіх районах), Розточчі-Опіллі, Поліссі, зрідка в північній частині лісостепових районів.

Vaccinium oxycoccos L. (*Oxycoccus palustris* Pers.)

• В Західному Поліссі, рідше в Закарпатті (Мукачеве), Карпатах, Передкарпатті, Розточчі-Опіллі, Житомирському і Чернігівському Поліссі, північно-західній частині Лівобережного Лісостепу. Вид раніше наводився як *Oxycoccus palustris* Pers.

Vaccinium uliginosum L. [***Vaccinium uliginosum*** L. subsp. ***uliginosum*** L.] (*Vaccinium ciliatum* Gilib., nom. illeg.; *Vaccinium gaultherioides* Bigelow; *Vaccinium rubrum* Gilib., nom. illeg.**)**

• У Карпатах, Розточчі-Опіллі, рідше на Поліссі.

Vaccinium vitis-idaea L. (*Vaccinium buxifolium* Gilib., nom. illeg.; *Vaccinium vitis-idaea* L.) subsp. *minus* (G.Lodd.) Hultén)

• У Карпатах, Розточчі-Опіллі, на Поліссі, зрідка в суміжних місцях лісостепових районів. Вид раніше (Prokudin 1987) наводився як *Rhodococcum vitis-idaea* (L.) Avrorin. Синонімом є також *Vaccinium vitis-idaea* L.) subsp. *minus* (G.Lodd.) Hultén, який раніше наводився нами (Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Onyshchenko *et al*. 2022).

Подяки

Автор висловлює щиру подяку чл.-кор. НАН України С.Л. Мосякіну за консультації та цінні поради при написанні статті, а також рецензенту, за деякі зауваження.

References

Anastasij, S.G., Velichko, N.V., Klepach, I.A. & Jakimchuk, N.K. (1978). New localitas of *Cortusa matthioli* in the territory of the Soviet Bukovina. *Ukrainian Botanical Journal* **78**(5): 528–529.

Angiosperm Phylogeny Group III (APG III). (2009). An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants. *Botanical Journal of the Linnean Society* **161**: 105–121. https://doi.org/10.1111/j.1095-8339.2009.00996.x

Angiosperm Phylogeny Group IV (APG IV). (2016). An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants. *Botanical Journal of the Linnean Society* **181**: 1–20. https://doi.org/10.1111/boj.12385

Banfi, E., Galasso, G. & Soldano, A. (2005). Notes on systematics and taxonomy for the Italian vascular flora. 1. *Atti della Società italiana di scienze naturali e del Museo civico di storia naturale di Milano* **146**(2): 219–244.

Barbarych, A.I. (1957). *Monotropacea* (Nutt.) Lindl. In: *Flora URSR*, vol. **8**. Kyiv: Vyd. AN URSR, p. 25–29. (in Ukrainian)

Buzunko, P.A. & Danko, H.V. (2023). Finds of plants from the list of regionally rare species of Chernihiv and Sumy regions. In: Records of rare species of biota of Ukraine: vol. **2** (Series «Conservation Biology in Ukraine»). – Kyiv; Chernivtsi: Druk Art, p. 88–93. (in Ukrainian)

Chopyk, V.I. (1969). Floristic zoning of the Ukrainian Carpatians. *Ukrainian Botanical Journal* **26**(4): 3–15. (in Ukrainian)

Chopyk, V.I. & Fedoronchuk, M.M. (2015). *Flora Ukrainae Carpaticeae*. Ternopil: TzOB «Terno-graf», 712 p. (in Ukrainian)

Clusius, C. (1601). Rariorum Plantarum historia. Antverpiae (Antwerpen).

Fedoronchuk, M.M. (2022a). Ukrainian flora checklist. 1: family *Lamiaceae* (Lamiales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18**(1): 5–27. https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/202218-1-1
doi: 10.32999/ksu1990-553X/2022- 18-1-1 (in Ukrainian)

Fedoronchuk, M.M. (2022b). Ukrainian flora checklist. 2: family *Fabaceae* (Fabales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18**(2): 97–138. https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/202218-2-1
doi: 10.32999/ksu1990-553X/2022-18-2-1 (in Ukrainian)

Fedoronchuk, M.M. (2022c). Ukrainian flora checklist. 3: family *Apiaceae* (= *Umbelliferae*) and *Araliaceae* (Apiales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18**(3): 203–221. https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-3-1 (in Ukrainian)

Fedoronchuk, M.M. (2022d). Ukrainian flora checklist. 4: family *Rasaceae* (Rosales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18**(4): 305–349. https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-4-1 (in Ukrainian)

Fedoronchuk, M.M. (2023a). Ukrainian flora checklist. 5: family *Caryophyllaceae* s. l. (incl. *Illecebraceae*) (Caryophyllales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19**(1): 5–57. https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2023-19-1-1 (in Ukrainian)

Fedoronchuk, M.M. (2023b). Ukrainian flora checklist. 6: family *Crassulaceae*, *Grossulariaceae*, *Haloragaceae*, *Saxifragaceae* (Saxifragales, Angiosperms), and *Convolvulaceae* (incl. *Cuscutaceae*), *Solanaceae* (Solanales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* 19(2): 141–168 https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2023-19-2-1 (in Ukrainian)

Fedoronchuk, M.M. (2023c). Ukrainian flora checklist. 7: family *Caprifoliaceae* s. l. (incl. *Dipsacaceae*, *Linnaeaceae*, *Valerianaceae*), *Viburnaceae* s. l. (incl. *Adoxaceae*, *Sambucaceae*) (Dipsacales, Angiosperms), and *Lythraceae* (incl. *Punicaceae*, *Trapaceae*), *Onagraceae*, *Myrtaceae* (Myrtales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19**(3): 243–271. https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2023-19-3-1 (in Ukrainian)

Fedorov, An.A. (1981). Primulaceae Vent. In: Flora partis Europaeae URSS. T. **5**., ed. An.A. Fedorov. Leningrad: Nauka: 63–87. (in Russian)

Ferguson, L.F. (1972). *Cortusa* L. In: Flora Europaea, vol. **3**. Cambridge: 23.

Gillespie, E. & Kron, K. (2010). Molecular phylogenetic relationships and a revised classification of the subfamily *Ericoideae* (*Ericaceae*). *Molecular Phylogenetics and Evolution* **56**(1): 343–354. https://doi.org/10.1016/j.ympev.2010.02.028

Golubev, V.N. (1995). New addenda to the Crimean flora. *Botanical Journal* **80**(11): 46–54. (in Russian)

Heluta, V.P. (1989). *Flora gribov Ukrainy*. *Muchnistorosyanye griby*. Kiev: Naukova dumka, 256 p. (in Russian)

Hrebenshchikov, V.O. & Pakhar, U.V. (2019). Findings of plants listed in the Red Book of Ukraine in the "Cheremoskyi" NPP and in the neighboring territories of the Putyl district. Findings of plants and fungi of the Red Book and the Berne Convention (Resolution 6). Vol. **1.** Kyiv – Chernivtsi: Druk Art: 214–215. (in Ukrainian)

Källersjö, M., Bergovist, G. & Andreberg, A.A. (2000). Generic realignment in primuloid families of the Ericales s.l.: a phylogenetic analysis based on DNA sequences from three chloroplast genes and morphology. *American Journal of Botany* **7**(9): 1325–1341. https://doi.org/10.2307/2656725

Karnaukh, E.D. & Kotov, M.I. (1957). *Primulaceae* Vent. In: *Flora URSR*, vol. **8**: 72–128. Kyiv: Vydavnytstvo AN Ukrainskoi RSR. (in Ukrainian)

Kobiv, Y. (1999). *Cortusa matthioli* (*Primulaceae*) in the Chornohora Mts (Ukrainian Carpathians): distribution, ecology, taxonomy and conservation. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 44(2): 355–374. Kraków. PL ISSN 0015–931x.

Kobiv, Y.Y. (2012). Role of suitable microhabitats in population recruitment of rare plant species in the Ukrainian Carpathians. *Ukrainian Botanical Journal* **69**(2): 178–189. (in Ukrainian)

Kobiv, Y., Prokopiv, A., Nachychko, V., Borsukevych, L. & Helesh, M. (2017). Distribution and population status of rare plant species in the Marmarosh Mountains (Ukrainian Carpathians). *Ukrainian Botanical Journal* **74**(2): 163–176. https://doi.org/10.15407/ukrbotj74.02.163

Kovtonyuk, N.K. (1999). Structural characters of seed surface relative to the systematics of the genus *Primula* (*Primulaceae*) with special reference to the Siberian species. *Botanical Journal* **84**(7): 41–46. (in Russian)

Kovtonyuk, N.K. (2011). To the taxonomy of the section *Cortusoides* of the *Primula* (*Primulaceae*) in the flora of Russia. *Botanical Journal* **96**(7): 953–966. (in Russian)

Kovtonyuk, N.K. (2013). Notes on the genus *Primula* L. section *Cortusoides* Balf.f. subsection *Cortusa* (L.) Kovt. (*Primulaceae*). *Novitates Systematicae Plantarum Vascularium* т. **44**. Leningrad: Nauka: 152 –166. https://doi.org/10.31111/novitates/2013.44.152 (in Russian)

Kovtonyuk, N.K. & Honcharov, A.A. (2009). Phylogenetic relationships in the genus *Primula* L. (*Primulaceae*) inferred from the ITS region sequences of nuclear rDNA *Russian Journal of Genetics* **45**(6): 663–670. https://doi.org/10.1134/S1022795409060052

Kress, A. (1984). Chromosomenzählungen an verschiedenen Primulaceen, Teil B, *Soldanella*. Primulaceen-Studien 7. Gröbenzell [II+26 Seiten].

Kress, A. (1995). Zur Deutung und Typisierung einzelner Namen, Teil 1: Zur Typisierung von *Androsace lactea*, *A. obtusifolia*, *A. vitaliana*, *Soldanella clusii*, *S. hungarica*, *S. hungarica* ssp. *major*, *S. montana*, *S. montana* ssp. *faceta*. Primulaceen-Studien 11. Gröbenzell [II+26 Seiten].

Kron, K.A. (1997). Phylogenetic relationships of *Rhododendroideae* (*Ericaceae*). *American Journal of Bot*any **84**: 973–980. https://doi.org/10.2307/2446288

Kron, K.A., Judd W.S., Stevens P.F., Crayn D.M., Anderberg A.A., Gadek P.A., Quinn C.J. & Luteyn J.L. (2002a). Phylogenetic classification of *Ericaceae*: Molecular and morphological evidence. *Botanical Review* **68**: 335–423. http://www.jstor.org/stable/4354425

Kron, K.A. & King, J.M. (1996). Cladistic relationships of *Kalmia*, *Leiophyllum*, and *Loiseleuria* (*Phyllodoceae*, *Ericaceae*) based on rbcL and nrITS data. *Systematic Bot*any **21**(1): 17–29. https://doi.org/10.2307/2419560

Kron, K.A., Powell, E. A. & Luteyn, J.L. (2002b). Phylogenetic relationships within the blueberry tribe (*Vaccinieae*, *Ericaceae*) based on sequence data from MATK and nuclear ribosomal ITS regions, with comments on the placement of Satyria. *American Journal of Botany* **89**: 327–336. https://doi.org/10.3732/ajb.89.2.327

Losina-Losinskaya, A.S. (1936). Materials of the monograph of the genus *Cortusa* L. *Trudy Botanicheskoho Instituta AN SSSR* **1**(3): 229–235.

Manns, U. & Anderberg, A.A. (2009). New combinations and names in *Lysimachia* (*Myrsinaceae*) for species of *Anagallis*, *Pelletiera* and *Trientalis*. *Willdenowia* **39**(1): 49–54. https://doi.org/10.3372/wi.39.39103

Mast, A.R., Kelso, S., Richards, A.J., Lang, D.J., Feller, D.M.S. & Conti, E. (2001). Phylogenetic relationships in *Primula* L., and related genera (*Primulaceae*) based on noncoding chloroplast DNA. *International Journal* of *Plant Sciences* **102**(6): 1381–1400. https://doi.org/10.1086/323444

Meusel, H., Jäger, E., Rauschert, S. & Weinert, E. (1978). Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora, vol. **2**. Jena.

Mosyakin, S.L. (2013). Families and orders of angiosperms of the flora of Ukraine: a pragmatic classification and placement in the phylogenetic system. *Ukrainian Botanocal Journal* **70**(3): 289–307. https://doi.org/10.15407/ukrbotj70.03.289 (in Ukrainian)

Mosyakin, S.L. & Fedoronchuk, M.M. (1999). *Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist*, Kiev, xxiii + 345 p. http://dx.doi.org/10.13140/2.1.2985.0409

Neilreich, A. (1851). *Nachtraege zur Flora von Wien*: nach einem erweiterten Gebiete mit Einbeziehung der ... Fr. Beck's Universitäts Buchhandlung, Botany, 339 p.

Onyshchenko, V.A., Mosyakin, S.L., Korotchenko, I.A., Danylyk, I.M., Burlaka, M.D., Fedoronchuk, M.M., Chorney, I.I., Kish, R.Ya., Olshanskyi, I.H., Shiyan, N.M., Zhygalova, S.L., Tymchenko, I.A., Kolomiychuk, V.P., Novikov, A.V., Boiko, G.V., Shevera, M.V. & Protopopova, V.V. (2022). *IUCN Red List categories of vascular plant species of the Ukrainian flora.* Ed. V.A. Onyshchenko, Kyiv: FOP Huliaeva V.M., 198 p.

Panchenko, S.M. (2023). *Findings of plants included in the Red Book of Ukraine and regionally rare in the Sumy region*. In: Records of rare species of biota of Ukraine: vol. **2** (Series «Conservation Biology in Ukraine»). – Kyiv; Chernivtsi: Druk Art, p. 225–242. (in Ukrainian)

Pawłowska, S. (1963). O polnocnokarpackich gatunkach rodzaju *Soldanella* L. (De Soldanella, quae in parte septentrionali Carpatorum crescunt). *Fragmenta Floristica et Geobotanica* **9**: 3–30.

Pawłowska, S. (1972). *Soldanella*. In: Tutin T.G., Heywood V.H., Burges N.A., Moore D.M., Valentine D.H., Walters S. M. & Webb D. A. (eds.), *Flora Europaea*, vol. **3**: 23–24. Camridge.

Perelik vydiv Roslyn ta grybiv, szo zanosiatsia do Chervonoi knyhy Ukrainy (roslynnyi swit). (2001). Nakaz Ministerstva zakhystu dovkillia i pryrodnykh recursiv Ukrainy N 111 vid 15.02.2021 (in Ukrainian)

Powo (2023). *Plants of the World Online*. Facilitated by the Royal Botanic Gardens, Kew. URL: http://www.plantsoftheworldonline.org (Accessed 15 November 2022 and 25 December 2022).

Prokudin, Yu.N. (ed.) (1987). *Opregelitel vyschykh rasteniy Ukrainy*. Kiev: Naukova Dumka, 547 p. (in Russian)

Reveal, J.L. (2012). An outline of a classification scheme for extant flowering plants. *Phytoneuron* **37**: 1–221.

Richards, A.J. (2003). *Primula*, 2 ed. Oregon, 348 p.

Shelyag-Sosonko, Yu.R. (ed.) (1985.) Priroda Ukrainskoi SSR. Rastitelnyi mir. Kiev: Naukova dumka, 208 p. (in Russian)

Schönenberger, J., Anderberg, A.A., Sytsma, K. J. (2005). Molecular phylogenetics and patterns of floral evolution in the Ericales. *International Journal of Plant Sciences* **166**(2): 265–288. https://doi.org/10.1086/427198

Seregin, A.P. (2008). Contribution to the vascular flora of the Sevastopol area (the Crimea): a checklist and new records. *Flora Mediterranea* **18**: 171–246.

Stevens, P.F., Luteyn, J.L., Oliver, E.G.H., Bell, T.L., Brown, E.A., Crowden, R.K., George, A.S., Jordan, G.J., Ladd, P., Lemson, K., McLean, C.B., Menadue, Y., Pate, J.S., Stace, H.M. & Weiller, C.M. (2004). *Ericaceae*. In: Kubitzki K. (ed.). *The families and genera of vascular plants*. Berlin: Springer-Verlag, vol. 6. Flowering Plants. Dicotyledons: Celastrales, Oxalidales, Rosales, Cornales, Ericales.: 145–194.

Takhtajan, A. (2009). *Flowering plants*. Berlin: Springer Verlag (Springer Science+Business Media B.V., xlvi + 872 p.

Tkachyk, V.P. (1997). Locality and growing conditions of *Bruckenthalia spiculifolia* (Salisb.) Reichenb. (*Ericaceae*) of new species in Ukraine. *Ukrainian Botanical J*ournal 54(2): 184–186. (in Ukrainian)

Yena, A.V. (2012). *Spontaneous flora of the Crimean Peninsula.* Simferopol: N. Orianda Publ., 232 p. (in Russian)

Vierhapper, F. (1904). Übersicht über die Arten und Hybriden der Gattung *Soldanella.* In: Urban, I. & Graebner, P. (eds.), Festschrift zur Feier des siebzigsten Geburtstages des Herrn Prof. Dr. Paul Ascherson: 500–508. Leipzig.

Vierhapper, F. (1926). Die Verbreitung der Arten der Gattung *Soldanella* L. In: Hannig, E. & Winkler, H. (eds.), Die Pflanzenareale, 1. Rheihe, Heft 1, Karten 7–8. Jena.

Vinogradova, V.M. (1981). *Ericaceae* Juss. In: *Flora partis europaeae URSS*, vol. **5**: 143–144. Leningrad: Nauka. (in Russian).

Yudin, Y.P. (1963). Relict flora of limestones of the North-East of the European part of the USSR. *Materialy po istorii flory i rastitelnosty SSSR* **4**: 1–541.

Zhang, L.-B. (2002). Phylogeny, biogeography and systematics of *Soldanella* L. and *Primula* L. sect. *Auricula* Duby (*Primulaceae*) based on molecular and morphological evidence. Maiz: Cuvillier Verlag Göttingen, 157 p.

Zhang, L.-B., Comes, H. P. & Kadereit, J. W. (2001). Phylogeny and quaternary history of the European montane/alpine endemic *Soldanella* (*Primulaceae*) based on ITS and AFLP variation. *American Journal of Botany* **88**: 2331–2345. https://doi.org/10.2307/3558393

Ziman, S.N. (1964). A new species for the flora of Ukraine – *Primula farinosa* L. *Ukrainian Botanical Journal* **21**(3): 91–92. (in Ukrainian)

Резюме

Федорончук, М.М. (2023). Чекліст флори України. 8: родини *Ebenaceae, Primulaceae* (Primulales, Angiosperms) та *Actinidiaceae* і *Ericaceae* (Ericales, Angiosperms). *Чорноморський ботанічний журнал* 19(4): 341–357. doi: 10.32999/ksu1990-553X/2023-19-4-1

Порядок Primulales уключає дві родини: *Ebenaceae* та *Primulaceae.* У флорі України родина *Ebenaceae* представлена одним родом – *Diospiros*, три види якого культивуються на півдні і дичавіють. Обсяг родини *Primulaceae* на сьогодні ще залишається остаточно не вирішеним, тому ми приймаємо її в широкому розумінні, як це прийнято у вітчизняних зведеннях, а також в системах APG III (2009) та APG IV (2016). У Флорі України родина *Primulaceae* представлена 13 родами (разом з тими, частина з яких нині уключені до складу роду *Lysimachia* (*Anagallis, Centunculus, Glaux, Naumburgia*), та 34 видами (разом з підвидами), один з видів яких відомий лише з культури і нерідко дичавіє – *Cyclamen purpurascens* Mill. [*Cyclamen purpurascens* subsp. *purpurascens*], а один (*Primula farinosa*) наводиться як зниклий з території України. До роду *Primula* уключено рід *Cortusa,* який за молекулярними даними виявився філогенетично вкоріненим у роді *Primula.* В Україні (Карпати) *Primula matthioli* (≡ *Cortusa matthioli*) представлена типовим підвидом *Primula matthioli* subsp. *matthioli.* Синонімом *Primula elatior* є *Primula poloninensis*. *Primula sibthorpii*, що наводилася для Гірського Криму виявилася синонімом підвиду *Primula vulgaris* subsp. *rubra*, а широко поширена в Україні *Primula acaulis* – синонімом типового підвиду *Primula vulgaris* subsp. *vulgaris.* У складі роду *Soldanella* усього чотири види, два з яких раніше не наводилися для України (*Soldanella angusta, Soldanella major*). У порядку Ericales дві родини: *Actinidiaceae* та *Ericaceae*. Родина *Actinidiaceae* представлена одним родом *Actinidia* (три види, що культивуються). У складі родини *Ericaceae*, прийнятої у широкому трактуванні, 16 родів та 27 видів, які раніше уключалися до чотирьох родин: *Ericaceae* (*Andromeda, Arbutus, Arctostaphylos, Arctous, Erica* (= *Bruckenthalia*), *Calluna, Chamaedaphne, Kalmia* (= *Loiseleuria*), *Rhododendron* (= *Ledum*), *Vaccinium* (= *Oxycoccus*)), *Empetraceae* (*Empetrum*), *Monotropaceae* (*Monotropa*) та *Pyrolaceae* (*Chimaphila, Moneses, Orthilia, Pyrola*). Потребує підтвердження зростання в Україні (Карпати) *Arctous alpina*, близького до видів *Arctostaphylos. Monotropa hypophegea* (≡ *Hipopithys hypophegea*) визнано за синонім *Monotropa hypopitys.* За новими даними, *Bruckenthalia* уключено до роду *Erica, Loiseleuria* – до *Kalmia, Ledum* – до *Rhododendron, Oxycoccus* – до *Vaccinium*; відповідно, відбулися зміни в номенклатурі видів флори України: *Erica spiculifolia* (≡ *Bruckenthalia spiculifolia*); *Kalmia procumbens* (≡ *Loiseleuria procumbens*); *Vaccinium microcarpum* (≡ *Oxycoccus microcarpus*); *Vaccinium oxycoccos* (= *Oxycoccus palustris* Pers.). *Vaccinium gaultherioides* визнано за синонім *Vaccinium uliginosum*, а *Vaccinium vitis-idaea* subsp. *minus* – за синонім *Vaccinium vitis-idaea*.

Ключові слова: біорізноманіття, анотований список, поширення, флора, Україна, *Anagallis, Andromeda, Androsace, Calluna, Centunculus, Chimaphila, Cyclamen, Empetrum, Erica, Glaux, Kalmia, Loiseleuria, Lysimachia, Moneses, Monotropa, Orthilia, Oxycoccus, Primula, Pyrola, Rhododendron, Soldanella, Trientalis, Vaccinium.*